

ПРАВОВА ОСВІТА

DOI: 10.18372/2307-9061.66.17438
УДК 34.06: 004.55(045)

М. Г. Луцький,
доктор технічних наук, професор,
ректор Національного авіаційного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1678-3196>

МЕДІАОСВІТА ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: lutskyi.maksym@npp.nau.edu.ua

Метою статті є дослідження окремих аспектів реалізації медіаосвіти в державі в контексті забезпечення інформаційної безпеки України. Методи дослідження: документальний аналіз, узагальнення із сфери організації медіаосвіти, інформації із сфери створення інформаційно-комунікаційних технологій, а також практики захисту інформації та протидії пропагандистським інформаційно-психологічним впливам. *Результати:* з урахуванням положень безпекових стратегій України 2020-2021 рр., а також наукової, практичної інформації та міжнародного досвіду узагальнені окремі підходи до організації медіаосвіти. Наголошується, що людина нової епохи стала залежною від інформації. Вона щодня повинна адаптуватися до нових викликів і ризиків, які породжують медіа. Не маючи знань, як це робити без шкоди для себе, легко розгубитися. Результатом хаотичного накопичення різних відомостей, у яких неясно, що важливе, а що ні, де правда, а де вимисел і облуда, стають втрата світовідчуття, трансформації ціннісних орієнтирів. А все це – вигідна платформа для маніпулювання. Зроблений огляд Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, схваленої 21.04.2016 р. Президією Національної академії педагогічних наук України. Визначені особливості медіакультури особи, медіаобізнаності, медіаграмотності, медіакомпетентності, медіаінформаційної грамотності як чинників, які забезпечують інформаційну озброєність особи. *Обговорення:* належна медіакультура особи, медіаобізнаність, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіаінформаційна грамотність є важливими чинниками, які забезпечують інформаційну озброєність (духовну, інтелектуальну, морально-етичну, політичну), за якої ніякі інформаційні впливи на них неспроможні викликати деструктивні думки і дії, що призводять до негативних відхилень на шляху стійкого прогресивного розвитку названих суб'єктів, а це, у свою чергу, є запорукою інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: інформаційна безпека; медіакультура; медіаобізнаність; медіаграмотність; медіакомпетентність; медіаінформаційна грамотність.

Постановка проблеми та її актуальність. Протягом 2020-2021 рр. в Україні прийнята низка безпекових стратегій, у тому числі: Стратегія національної безпеки України від 14.09.2020 р., затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020; Стратегія інформаційної безпеки від 15.10.2021 р. (Указ від 28.12.2021 р. № 685/2021)¹. Зокрема, у Стратегії від 15.10.2021 р. визначені глобальні виклики та загрози інформаційній безпеці: збіль-

шення кількості глобальних дезінформаційних кампаній; спеціальні інформаційні операції російської федерації; підвищення ролі соціальних мереж як суб'єкти впливу в інформаційному просторі; недостатній рівень медіаграмотності (медіакультури) в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій.

З іншого боку, 21.04.2016 р. Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [1]. Як зазначено у самій Концепції, головною метою Концепції є

¹ Тут і далі по тексту позначається дата прийняття відповідної Стратегії.

сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей.

Отже, дослідження проблематики медіаосвіти як складової інформаційної безпеки України є актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблемі медіаосвіти, медіакомпетентності та медіаграмотності присвячена відносно невелика кількість робіт [2-9 та ін.]. Натомість, як зазначає відомий фахівець у галузі інформаційних воєн проф. Г. Почепцов, інформаційна цивілізація, яка прийшла до людства, змінює не тільки статус інформації, тобто роль її позитивних наслідків, а й різко розширює негативні можливості. Перед нами потужний інструмент, для якого немає обмежень. Інформаційні війни різної інтенсивності стали явною ознакою наших днів [10]. Інтерес до цієї теми особливо гострий з огляду на великий потенціал інформаційних мереж впливати на основні інститути держави та суспільства, зокрема, на інформаційну безпеку [11, 12]. Так, у пункті 20 Стратегії від 14.09.2020 р. наголошується, що «деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію цієї загрози».

У пунктах 3, 4 Резолюції Європейського Парламенту від 23.11.2016 року «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін» (EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties (2016/2030 (INI))² зазначається, що дезінформація та пропаганда є частиною гібридної війни; підкреслюється, що стратегія антиєвропейської пропаганди та дезінформації з боку третіх країн може набувати різних форм і включати, зокрема, традиційні засоби масової інформації, соціальні мережі, шкільні програми

та політичні партії як у ЄС, так і за його межами³.

Як зазначає професор В.Ю. Богданович, найпотужнішим впливом на забезпечення воєнної безпеки України є інформаційний; значна частина зовнішніх інформаційних загроз фактично є різновидом воєнних загроз, і саме ці загрози є одними з найнебезпечніших для воєнної безпеки держави [13, с. 47]. Звичайно, усі ці виклики та загрози підсилюються в умовах гострого збройного протистояння.

Отже, доцільні подальші дослідження окремих аспектів реалізації медіаосвіти в державі в контексті забезпечення інформаційної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Концепції [1] зазначається, що стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети. На взаємодію з різноманітними медіа (книги, преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) припадає все вагоміша частка в бюджеті вільного часу громадян України, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь. Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти. До цього додаються недосконалий захист дитини від медіаконтенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіапродукції, низькоморальних ідеологем та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів. Загострення потреби в інтенсифікації розвитку медіаосвіти зумовлено необхідністю протистояти зовнішній інформаційній агресії та руйнівній за-

² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0441_EN.pdf

³ Notes that disinformation and propaganda are part of hybrid warfare; stresses that the strategy of anti-EU propaganda and disinformation by third countries may take various forms and involve, in particular, traditional media, social networks, school programmes and political parties, both within and beyond the European Union;

рубіжній пропаганді. У цих умовах медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності.

Важливо зазначити, що сучасні засоби масової комунікації (радіомовлення, телебачення, супутниковий зв'язок, Інтернет) є фактично транскордонними. Як зазначав відомий італійський вчений Умберто Еко, «інформація допускає ворога в чужі тили... у кожного в тилу присутній ворог. Навіть якщо заглушити всю масову інформацію, нові технології зв'язку цим не заглушиш» [14]. О.В. Мітенко робить висновок, що «сучасний глобальний інформаційний простір не має меж і володіє надшвидкісними можливостями. Водночас він також потерпає від стрімко зростаючої кількості незаконних втручань, які спрямовуються проти безпеки особистості, держави в цілому, міжнародної стабільності» [15, с. 35]. У матеріалах конференції «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави» зазначається, що «інформаційний вплив на державу, суспільство, громадянина зараз більш ефективний і економічний, ніж політичний, економічний і навіть воєнний» [16, с. 58-59].

У статті [6, с. 60] робиться висновок, зокрема, про те, що інформаційно-психологічні війни, як правило, не оголошують. Вони починаються з інформаційно-психологічних акцій, операцій та переростають у широкомасштабну інформаційно-психологічну війну, яка, на певних етапах, може затухати або вибухати з новою більш потужною силою. Переваги інформаційно-психологічної агресії в інформаційному суспільстві, порівняно з агресією військовою, економічною чи політичною, роблять операції інформаційно-психологічного впливу основною формою експансії.

В підручнику [2, с. 60] наголошується, що людина нової епохи стала залежною від інформації. Вона щодня повинна адаптуватися до нових викликів і ризиків, які породжують медіа. Не маючи знань, як це робити без шкоди для себе, легко розгубитися. Результатом хаотичного накопичення різних відомостей, у яких неясно, що важливе, а що ні, де правда, а де вимисел і облуда, стають втрата світовідчуття, трансформації ціннісних орієнтирів. А все це – вигідна платформа для маніпулювання. Недаремно говорять, що сучасні війни перейшли у сферу свідомості народу. Лише одиниці перевіряють по-

чуте чи побачене в кількох джерелах, більшість не обтяжує себе цим. Парадокс полягає в тому, що шукати інформацію є де, вона відкрита й доступна кожному, але ми не хочемо цього робити, нам легше повірити комусь, хто це не дуже відповідально зробив за нас. Тобто в громадськості взагалі не сформовані навички пошуку, відбору, створення, поширення, сприймання й усвідомлення інформації, і це в першу чергу результат того, що освіта не забезпечила людей системою знань такого типу. Тимчасом успішну самореалізацію особистості годі сьогодні уявити без розвитку високого рівня медіакомпетентності [2, с. 273].

У статті [5] наводиться аналіз ситуації з медіаграмотністю в Україні. Зазначається, що зростання ролі Інтернету й цифрових медіа впливає на споживання ЗМІ і в Україні. Про це свідчить збільшення показників читання новин за 2018 р. у порівнянні з 2017 р., а саме, користування новинними сайтами зросло на 6 %, а соціальними мережами на 8 %. Найстрімкіше зростання споживання онлайн-ЗМІ помічено серед українців від 46 до 65 років. Українці все більше звертаються до Інтернету як до «основного» джерела інформації та новин. При чому показники користування зростають не лише у традиційних вікових групах (від 15 до 45), але й традиційно складних (з точки зору Інтернет-проникнення) групах 55-65 та 65+. Зокрема, відповідно до результатів досліджень, у групі 55-64 рр. проникнення Інтернету становить 45 %, а в групі «65+» – 19%. Дослідження КМІС також зафіксувало, що «українці не мають однозначної думки щодо того, у чому полягає секрет впливу російської пропаганди. Частіше, ніж інші, висловлювалися думки, що це наслідок істотних ресурсних впливань у пропаганду (38 % дотримуються такого погляду), відсутності критичного мислення у звичайних людей (33 %) і підкуп росією ЗМІ та політиків в інших країнах (30 %). При цьому телебачення залишається основним джерелом інформації для українців – за різними оцінками від 74 % до 86 %. На противагу цього Інтернет-сайти в якості основного джерела інформації використовуює 27 %, а 24 % вказують таким джерелом соціальні мережі.

Основними вимогами українців до новин протягом останніх чотирьох років лишаються чесність та достовірність (44 %), об'єктивність (19 %), своєчасність (15 %). Частка тих, хто знає про існування замовних матеріалів в ЗМІ зростає і становить 65 %. При цьому лише трохи більше

половини тих, хто знає про існування таких матеріалів, декларує вміння їх розрізняти. Збільшилась частка тих, хто критично оцінює достовірність інформації в ЗМІ орієнтуючись на походження новин (28 %) та збалансованість точок зору в них (29 %), при тому залишається значною частка аудиторії, яка у визначенні достовірності новин орієнтується на свою інтуїцію чи вподобання (26 %).

В українському суспільстві існує усвідомлення необхідності впровадження медіаграмотності та запит на медіаосвіту, при чому не лише шкільну/студентську, але й на більший загальний. У 2018 р. Київський міжнародний інститут соціології на замовлення ГО «Телекритика» провів дослідження, яке мало на меті з'ясувати, як українці оцінюють вплив медіа та чи вважають за необхідне навчання медіаграмотності. На запитання «Чи вважаєте ви, що потрібно запровадити навчання з медіаграмотності?» 45 % громадян відповіли, що курс має бути запроваджений у школах, 40 % вважають, що він необхідний у вишах, 27,8 % відповіли, що потрібні широкі просвітницькі кампанії з медіаграмотності для дорослих, а 12,1 % вважає, що навчання з медіаграмотності не потрібно. Особисто погодилися б узяти участь у навчальному курсі 22 % опитаних. Найбільше зацікавлені в таких курсах жителі заходу України – серед них 31 % узяли б участь, не більше 20 % виявили бажання взяти участь в інших регіонах. Серед них переважна більшість (56 %) віддають перевагу курсам в Інтернеті [5].

Концепція [1] пропонує наступні визначення у сфері медіаосвіти, медіакомпетентності та медіаграмотності:

- медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій;

- медіакультура – культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації. На особистісному рівні медіакуль-

тура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки;

- медіаобізнаність – складова медіакультури, яка передбачає засвоєння особистістю системи знань про засоби масової комунікації, їх історію та особливості функціонування, користь і шкоду для людини, уміння убезпечити себе від деструктивних медіаінформаційних впливів і вільно орієнтуватись у світі інформації;

- медіаграмотність – складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують;

- медіакомпетентність – рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію;

- медіаінформаційна грамотність – МІГ (mediaandinformationalliteracy - MIL) – сучасна стратегія ЮНЕСКО, яка полягає у поєднанні традиційних концептів «медіаграмотності» та «інформаційної грамотності» в спільний концепт МІГ, що позначає комбінований набір компетенцій (знань, навичок і відносин), необхідних на сьогоднішній день для життя і роботи. МІГ розглядає всі види засобів масової інформації та інших постачальників інформації, таких як бібліотеки, архів, музеї та Інтернет, незалежно від використовуваних технологій. МІГ спрямована на розширення прав і свободи самовираження людей, забезпечення рівноправного доступу до інформації та знань і сприяння формуванню вільної, незалежної і плюралістичної медіа- та інформаційної системи. Концепт МІГ передбачає визнання провідної ролі інформації і медіа в повсякденному житті. МІГ лежить в основі свободи слова та інформації, оскільки дає змогу громадянам зрозуміти функції засобів ма-

сової інформації та інших постачальників інформації, критично оцінювати їх зміст, а також ухвалювати обґрунтовані рішення, будучи як користувачами, так і виробниками інформації та медіа контенту;

- медіаінформаційна безпека особистості – забезпечення комфортних і розвивальних емоційно-когнітивних переживань особистості у її взаємодії з медіапростором для реалізації життєвих завдань і цінностей, частина гуманітарної безпеки. Медіаінформаційна безпека людини залежить від здійснення запобіжних заходів в медіаінформаційному полі з боку держави, а також від здатності кожної окремої особистості чинити опір деструктивним медіаінформаційним впливам – психологічним технологіям впливу;

- деструктивний медіаінформаційний вплив – вплив різноманітного медіаконтенту (інформація та деструктивно спрямовані способи її подання), специфічною ознакою якого є психологічно руйнівний, травматичний, небезпечний зміст повідомлення та/або форми передавання, які мають високий рівень медіаризиків, тобто можуть завдати шкоди здоров'ю, розвитку та психологічному благополуччю людини, зокрема дитини певного віку.

Так, проф. М.В. Маркова [17, с. 7] зазначає, що інформаційно-психологічний вплив може викликати зрушення в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни зумовлюють вияви девіантної антисоціальної поведінки й становлять небезпеку вже для суспільства й держави. Медіа-аналітик Ксенія Ілюк також наголошує, що інформаційно-психологічний вплив завжди здійснюється з метою зміни поведінки. Тобто кожен фейк, провокація чи спекуляція у своїй сукупності має штовхати до дії [18]. З урахуванням цього, важливо, щоб українська молодь була медіаосвіченою, тобто вмiючою перебірливо отримувати і користуватися інформацією, бути людиною критично мислячою [6, с. 59]. В.О. Голубев [19] розуміє під інформаційною безпекою людини, суспільства, держави такий стан їхньої інформаційної озброєності (мається на увазі духовної, інтелектуальної, моральноетичної, політичної), за якого ніякі інформаційні впливи на них неспроможні викликати деструктивні думки і дії, що призводять до негативних відхилень на шляху стійкого прогресивного розвитку названих суб'єктів.

О.В. Литвиненко [4] вказує на відсутність ефективних механізмів навчання громадян України орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі. Переважна більшість зусиль, які докладаються в системі захисту інформаційного простору та протидії ворожій пропаганді, спрямовані на роботу з джерелами та засобами подання інформації, а кінцевий споживач у цьому ланцюзі залишається поза увагою. Проте саме він є ключовим елементом впливу інформації, оскільки з отриманих повідомлень реципієнт формує власну інформаційну картину світу, на основі якої надалі ґрунтуватиметься його реагування і поведінка в різних ситуаціях і подіях – від участі у громадсько-політичному житті до підтримки державної політики, захисту країни та загалом бачення її подальшого розвитку.

Доречно також наголосити, що об'єктами забезпечення медіаінформаційної грамотності в сучасних умовах стає не тільки, а, можливо, і не стільки, українська аудиторія, скільки аудиторія закордонна. Так, автор і керівник проекту «Анатомія фейка» Вадим Міський зазначає, що боротися за умови *російськомовних європейців* є критично необхідним, адже лише в одній Німеччині – до трьох мільйонів російськомовних жителів, і російська дезінформація не шкодує ресурсів для роботи з ними, що, відповідно, позначається на політиці⁴.

З урахуванням викладеного, в основу забезпечення медіаінформаційної грамотності в сучасних умовах можуть бути покладені узагальнення, виконані фахівцями Національного авіаційного університету, які сформували напрями протидії ворожій антиукраїнській пропаганді, а саме про «державний переворот 2014 року», «ґеноцид на Донбасі», «український фашизм», «братський український народ, якого необхідно звільнити від диктату націоналістів та бандерівців», «створення України на землях Росії», «Україна і НАТО збиралися напасти на Донбас і Крим», «український народ любить Росію і Путіна і зустрине російську армію квітами, хлібом-сіллю» тощо [20].

Висновки. Належна медіакультура особи, медіаобізнаність, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіаінформаційна грамотність є важливими чинниками, які забезпечують інформаційну озброєність (духовну, інтелектуальну,

⁴ <https://detector.media/infospace/article/198873/2022-05-05-anatomyya-feyka-po-kakym-retseptam-gotovyat-postpravdu-dlya-golodnykh-rossyyan/>

морально-етичну, політичну), за якої ніякі інформаційні впливи на них неспроможні викликати деструктивні думки і дії, що призводять до негативних відхилень на шляху стійкого прогресивного розвитку названих суб'єктів, а це, у свою чергу, є запорукою інформаційної безпеки держави.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Президія Національної академії педагогічних наук України. 21.04.2016. URL: <https://web.archive.org/web/20220502142347/https://ms.detector.media/print/16501/>

2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки. Навчальний посібник / за заг. ред. В.О. Жадька; ред.-упор.: О.І. Харитоненко, Ю.С. Полтавець. Київ. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 356 с.

3. Солдатенко І.О., Зінюк А.В. Медіаграмотність як складова інформаційної безпеки. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 10. С. 138-140.

4. Литвиненко О.В. Медіаграмотність громадян у контексті гібридних воєн: приклад України. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (1). С. 259-263.

5. Черненко Т.В. Міжнародний досвід впровадження медіаграмотності для окремих цільових груп: можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. *Квітень 2019 р.*

6. Нерсесян Г.А. Медіаграмотність молоді – запорука протидії інформаційній агресії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 56-60.

7. Мурзіна О. Медіакомпетентність та медіаграмотність: сутність понять. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. Вип. 4. С. 18-23.

8. Марченко Г.В. Термінологічний аналіз сутності категорії «медіаграмотність». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. Вип. 80 (2). С. 28-33.

9. Андрієвська В., Шинкарьова Д. Цифрова та медіа грамотність як умова становлення сучасного покоління. *Новий Колегіум*. 2022. № 3. С. 50-54.

10. Почепцов Г.Г. Інформаційні війни. Київ: Ваклер, 2000. 576 с. URL: <https://litlife.club/books/265064/read>

11. Сопілко І.М. Становлення інформаційного суспільства та інформаційні загрози в мережі

Інтернет. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія: *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2017. № 3(44). С. 61-69. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.44.12068>

12. Гуцу С.Ф. Правове регулювання мережі Інтернет: міжнародний і вітчизняний досвід. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 2(38). С. 114-118.

13. Богданович В.Ю., Ворочич Б.О., Марко Є.І. Інформаційна безпека як основа воєнної безпеки держави та суспільства. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 3. С. 44-48. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2018-3-64/44-48>

14. Еко У. Повний назад! «Гарячі війни» і популізм у ЗМІ. URL: <https://mybook.ru/author/umberto-eko/polnyj-nazad-goryachie-vojnuy-i-populizm-v-smi-sbor/read/?page=2>

15. Мітенко О.В. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 1. С. 27-36.

16. Коваленко Є.В., Плетньов О.В. Передумови загроз у сфері інформаційної безпеки та перспективи їх подолання. У зб.: *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф.* (Київ, 4 квіт. 2019 р.). [Електронне видання]. Київ. Нац. акад. СБУ, 2019. С. 58-59.

17. Маркова М.В. Інформаційно-психологічна війна: медико-психологічні наслідки та стратегії протидії. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2016. № 4. С. 6-10.

18. Ілюк К. Інформаційна війна – це не тільки фейки. Детектор медіа. 31.03.2022. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplyvi/post/29264/2022-03-31-informatsiyna-viynatse-ne-tilky-feyky/>

19. Голубев В.О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби з кіберзлочинністю. Запоріжжя, 2003. 250 с.

20. Проблеми формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України: теорія і практика. Звіт про науково-дослідну роботу № 312-ДБ20. № державної реєстрації 0120U102136. Київ. 2022. 624 с. Рукопис. Закінчено 07 грудня 2022 р.

References

1. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini. Prezydiia Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. 21.04.2016. URL: <https://web.archive.org/web/20220502142347/https://ms.detector.media/print/16501/>
2. Hibrydna viina i zhurnalistyka. Problemy informatsiinoi bezpeky. Navchalnyi posibnyk / za zah. red. V.O. Zhadka; red.-upor.: O.I. Kharytonenko, Yu.S. Poltavets. Kyiv. Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2018. 356 s.
3. Soldatenko I.O., Ziniuk A.V. Media-hramotnist yak skladova informatsiinoi bezpeky. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii. 2016. Vyp. 10. S. 138-140.
4. Lytvynenko O.V. Mediahramotnist hromadian u konteksti hibrydnykh voien: pryklad Ukrainy. Molodyi vchenyi. 2018. № 3 (1). S. 259-263.
5. Chernenko T.V. Mizhnarodnyi dosvid vprovadzhennia mediahramotnosti dlia okremykh tsilovykh hrup: mozhlyvosti dlia Ukrainy. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kviten 2019 r.
6. Nersesian H.A. Mediahramotnist molodi – zaporuka protydii informatsiinii ahresii. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2018. № 6. S. 56-60.
7. Murzina O. Mediakompetentnist ta mediahramotnist: sutnist poniat. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. 2021. Vyp. 4. S. 18-23.
8. Marchenko H.V. Terminolohichni analiz sutnosti katehorii «mediahramotnist». Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. 2021. Vyp. 80(2). S. 28-33.
9. Andriievskva V., Shynkarova D. Tsyfrova ta media hramotnist yak umova stanovlennia suchasnoho pokolinnia. Novyi Kolehium. 2022. № 3. S. 50-54.
10. Pohepcov G.G. Informacionnye vojny. Kyiv, Vakler, 2000. 576 s. Elektronnyi dostup: <https://litlife.club/books/265064/read>
11. Sopilko I.M. Stanovlennia informatsiinoho suspilstva ta informatsiini zahrozy v merezhi Internet. Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo. 2017. № 3. S. 61-69.
12. Hutsu S.F. Pravove rehuliuвання merezhi Internet: mizhnarodnyi i vitchyzniani dosvid. Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. 2018. Vyp. 2 (38). S. 114-118.
13. Bohdanovych V.Iu., Vorovych B.O., Marko Ye.I. Informatsiina bezpeka yak osnova voiennoi bezpeky derzhavy ta suspilstva. Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho. 2018. № 3. S. 44-48.
14. Eko U. Polnyj nazad! «Goryachie vojny» i populizm v SMI. URL: <https://mybook.ru/author/umberto-eko/polnyj-nazad-goryachie-vojny-i-populizm-v-smi-sbor/read/?page=2>
15. Mitenko O.V. Informatsiina bezpeka yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy. 2019. № 1. S. 27-36.
16. Kovalenko Ye.V., Pletnov O.V. Peredumovy zahroz u sferi informatsiinoi bezpeky ta perspektyvy yikh podolannia. U zb.: Aktualni problemy upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu derzhavy: zb. tez nauk. dop. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 4 kvitnia 2019 r.). [Elektronne vydannia]. Kyiv. Nats. akad. SBU, 2019. S. 58-59.
17. Markova M.V. Informatsiino-psykholohichna viina: medyko-psykholohichni naslidky ta stratehii protydii. Problemy bezperervnoi medychnoi osvity ta nauky. 2016. № 4. S. 6-10.
18. Iliuk K. Informatsiina viina – tse ne tilky feiky. Detektor media. 31.03.2022. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplyvi/post/29264/2022-03-31-informatsiyna-viyna-tse-ne-tilky-feiky/>
19. Holubiev V.O. Informatsiina bezpeka: problemy borotby z kiberzlochynnistiu. Zaporizhzhia, 2003. 250 s.
20. Problemy formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi informatsiinoi bezpeky Ukrainy: teoriia i praktyka. Zvit pro naukovodoslidnu robotu № 312-DB20. № derzhavnoi reiestratsii 0120U102136. Kyiv. 2022. 624 s. Rukopys. Zakincheno 07 hrudnia 2022 r.

MEDIA EDUCATION AS A FACTOR OF INFORMATION SECURITY IN UKRAINE

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: lutskyi.maksym@npp.nau.edu.ua

*The aim of the article is to study individual aspects of the implementation of media education in the state in the context of ensuring information security of Ukraine. **Research methods:** documentary analysis, generalization from the field of media education organization, information from the field of creating information and communication technologies, as well as information protection practices and countering propagandistic informational and psychological influences. **Results:** taking into account the provisions of the security strategies of Ukraine for 2020-2021, as well as scientific, practical information and international experience, separate approaches to the organization of media education have been summarized. It is emphasized that the person of the new era has become dependent on information. It must adapt to new challenges and risks generated by the media every day. Without knowing how to do this without harming yourself, it is easy to get lost. The result of the chaotic accumulation of various information, in which it is not clear what is important and what is not, where is the truth, and where is fiction and falsehood, is the loss of a sense of the world, the transformation of value orientations. And all this is a profitable platform for manipulation. A review was made of the Concept of the introduction of media education in Ukraine, approved by the Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine on April 21, 2016. Defined specific of a person's media culture, media awareness, media literacy, media competence and media information literacy as factors that ensure a person's informational armament are determined. **Discussion:** proper media culture of a person, media awareness, media literacy, media competence, media information literacy are important factors that ensure informational armament (spiritual, intellectual, moral, ethical, political), under which no informational influences on them are able to cause destructive thoughts and actions that lead to negative deviations on the path of sustainable progressive development of the named subjects, and this, in turn, is a guarantee of information security of the state.*

***Key words:** information security; media culture; media awareness; media literacy; media competence; media information literacy.*

Стаття надійшла до редакції 28.02.2023